

Motion till riksdagen 2022/23:2183

av **Daniel Bäckström m.fl. (C)**

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2023 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Motivering

De gröna och blå näringarna är viktiga för att hela Sverige ska kunna växa. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. Därför är det viktigt att värna de gröna och blå näringarnas konkurrenskraft och förutsättningar.

Ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk

Svenskt jordbruk står för god djuromsorg, säker mat öppna landskap, miljöhänsyn och arbetstillfällen. Det tillhör de bästa i världen när det gäller låg och ansvarsfull antibiotikaanvändning, liten förekomst av salmonella, god omsorg om djuren samt låg klimatpåverkan. För fem år sedan ställde sig en enig riksdag bakom den nationella livsmedelsstrategins mål om en ökad livsmedelsproduktion. För att nå de högt uppsatta målen behöver konkurrenskraften stärkas inom hela livsmedelskedjan. Kostnaderna behöver sänkas för företagen, krångliga regler undanröjas och handläggningstiderna kortas.

Jordbrukets kompetensförsörjning behöver stärkas. Många företag inom de gröna näringarna avstår i dag från att rekrytera på grund av att de inte hittar rätt typ av kompetens och det råder stor brist på individer med praktisk erfarenhet inom djurhållning. Regeringens aviserade försämringar av arbetskraftsinvandringen kommer att förvärra kompetensbristen.

Den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina i februari 2022 visar på behovet av att bygga upp svensk matberedskap. Alltför länge har Sverige blundat för att många av våra viktigaste baslivsmedel och insatsvaror importeras från andra länder. Det behöver förändras om vi vill ha förmåga att stå emot vid en potentiell kris- eller krigssituation. Det var också ett av skälen för att Centerpartiet i Riksdagen under våren 2022 drev igenom ett omfattande krisstöd till svenskt jordbruk som totalt kom att uppgå till över tre miljarder kronor. Det har inneburit en tillfällig ekonomisk lättnad för svenska primärproducenter. Prognoserna för 2023 pekar emellertid på sjunkande lönsamhet samtidigt som riskerna bedöms vara fortsatt höga.

Svenskt jordbruk styrs i hög utsträckning av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Sverige bör vara en aktiv röst i de samtal och förhandlingar som förs om jordbrukspolitiken på europeisk nivå. På nationell nivå behöver genomförandet säkerställa tillräckliga resurser för jordbrukarstöd och investeringar i jordbrukets konkurrenskraft samt för att underlätta för unga motiverade lantbrukare att etablera sig.

Jordbrukets miljö och klimatanpassning

Det svenska odlingslandskapet är inte bara oumbärligt för att trygga vår livsmedelsförsörjning och producera djurfoder, det är också hemvist för en rik biologisk mångfald och ett stort antal arter, varav många på senare år återfunnits på rödlistan över hotade arter. I hög utsträckning är det människan som över århundraden har format de landskapselement som nu utgör den kritiskt viktiga hemvisten och det innebär att den biologiska mångfalden där är beroende av att vi förvaltar och vårdar landskapet på ett gynnsamt sätt. Det ska vara möjligt att bedriva en lönsam och hållbar livsmedelsproduktion samtidigt som vi bevarar och stärker den artrikedom som finns i och kring odlingslandskapet.

Klimatförändringarna innebär stora risker för Sverige. Torka och översvämningar betyder stora produktionsbortfall för jordbruket. Det visade sig inte minst vid torkan 2018. Därför vill Centerpartiet se mer av klimatinvesteringar i jordbruket och kraftfulla och långsiktiga åtgärder för en säkrare och jämnare vattentillgång under växtsäsongen.

En grön omställning av svenskt jordbruk förutsätter långsiktigt hållbara och stabila villkor för biodrivmedel, som både kan bidra till att nå klimatmålen och målen i livsmedelsstrategin. Därför är det ett misstag av regeringen att sänka reduktionsplikten.

En stor anledning till att många klimatsatsningar uteblir är att de hållbara alternativen kostar för mycket i förhållande till sin fossila motsvarighet. Med rätt politik kan vi stimulera den inhemska produktionen av biodrivmedel. Det bidrar till arbetstillfällena på landsbygden och i de gröna näringarna. Ett minskat beroende av importerade fossila drivmedel ökar robustheten i livsmedelsförsörjningen och stärker Sveriges samlade motståndskraft.

Viltskador

Centerpartiet vill se över nuvarande jaktlagstiftning och utveckla svensk klövviltförvaltning. Totalt förstörs varje år tusentals ton spannmål av vilt. Det utgör flera procent av den totala spannmålsskörden. Vildsvinen är det djurslag som orsakar störst skada i alla lantbruksgrödor. Deras skador har fördubblats sedan 2014 och visar att det behöver tas fler steg för att minska klövviltets och i synnerhet vildsvinens skador inom jordbruket. En hållbar jakt- och viltvårdspolitik är grunden för det arbetet. Även inom skogsbruket skapar de höga klövviltspopulationerna varje år betydande och omfattande problem. Enligt Älgbetesinventeringen har varannan svensk ung tall skadats genom bete.

Fiskerinäringen

Fiskeripolitiken styrs till stor del genom den gemensamma havs- och fiskeripolitiken i EU. Många vatten gränsar till många stater och gränsöverskridande samarbete är därför en förutsättning för att kunna ha en bra fiskeförvaltning. Viktiga reformer har på senare år gjorts på EU-nivå men Sverige måste fortsätta att driva på för att de fiskekvoter som bestäms av EU ska vara långsiktigt hållbara och att EU varken i sina egna vatten eller i andra vatten i världen bidrar till utfiskning och urholkning av ekosystemen. Sverige har med sin långa kust och stora tillgång på vatten goda förutsättningar för att utveckla det hållbara vattenbruket, insjöfisket och det kustnära och regionala fisket. Fisk är ett livsmedel som innehåller många näringsämnen som vi människor behöver för att må bra och från ett sysselsättningsperspektiv har fisket en potential att skapa fler arbetstillfällen på den svenska landsbygden, såväl vad gäller odling och produktion som i förädlingsleden.

Det småskaliga svenska kustnära fisket är idag hotat. En del av problematiken ligger i svårigheter med regler kring arbetsredskap, lönsamhet och krånglig byråkrati. Även sälarnas konsumtion av fisk konkurrerar med fisket. Dessutom sprider sälen parasiten sälmask till torsken och förstör fiskarnas redskap. Ytterligare insatser behöver därför vidtas för att begränsa den stora sälpopulationen. Det behövs även insatser för att minska skadorna från skarv.

Ökad skoglig tillväxt för ekonomi och klimat

Skogen är en nyckel för att klara jobb, tillväxt, biologisk mångfald och klimatomställningen. Centerpartiet vill att Sverige ska ha en växande skogsnäring och ökad hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen. Nästan hälften av den svenska skogen ägs av enskilda privata ägare. För många är skogen som inkomst och säkerhet avgörande för möjligheten att bo och verka i glesbygd och för att hela Sverige ska leva. För svensk ekonomi och möjligheten till export av produkter som har sitt ursprung i skogen och för den biologiska mångfalden är skogsbrukarnas insatser viktiga. Skogsnäringen står i dag för ca 10 procent av Sveriges totala varuexport. Värdet av skogens nyttor som resurs för att ersätta fossila råvaror och stärka den resurseffektiva cirkulära ekonomin, som långsiktig kolsänka samt för ekosystemtjänster kommer att öka eftersom de på olika sätt utgör förutsättningar för att vi ska klara våra klimatmål, inte minst genom substitutionseffekter när fossila råvaror ska ersättas med förnybara.

Naturvård med respekt för äganderätt och de som berörs

Äganderätten med egendomsskyddet är inskriven i Sveriges grundlag och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, men dess genomslag i myndigheternas hantering och prövning av enskilda ärenden behöver stärkas så att enskildas rättigheter. Inte minst är det för svensk del viktigt att säkerställa att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning som de har rätt till. Viktiga steg togs i och med de två skogspropositioner som beslutades inom ramen för januariavtalet, men mycket återstår. Centerpartiet vill främst skydda skogar med höga naturvärden från avverkning genom ett utvecklat arbetssätt med frivilligt formellt skydd, certifieringar av skogsbruk och produktkedjor som redan finns, i syfte att stärka trovärdigheten för svenska biobaserade produkter.

Vi ser det även som prioriterat att de naturskyddsområden som redan har lösts in av staten, på såväl land som till havs, återfår livskraftiga ekosystem och en större

artrikedom innan det bildas nya naturskyddsområden som med tiden även de degraderas. En ökad kvalitet av redan skyddad natur ska prioriteras av myndigheterna.

Ett livsmedelsförsörjningspaket bör införas

Utöver att Centerpartiet föreslår en förlängning av nuvarande dieselnedsättning vill Centerpartiet göra en mer långsiktig satsning för att möta målen i livsmedelsstrategin samt för att stärka den svenska mattryggheten. Ett konkurrenskraftigt svenskt lantbruk är också grunden för en levande landsbygd, öppna landskap och bevarad biologisk mångfald.

Centerpartiet föreslår därför ett förstärkt krisstöd till animalieproduktionen om 500 miljoner kronor år 2023. För åren därefter bör 200 miljoner kronor per år investeras i ett återinfört vallstöd, 150 miljoner kronor per år användas för en utökad budget för investeringsstöd för jordbrukets konkurrenskraft samt stöd till unga jordbrukares etablering och 150 miljoner kronor per år användas för att utöka investeringsstödet för jordbrukets klimatanpassning.

Netto innebär detta att Centerpartiet föreslår att en halv miljard kronor per år avsätts för att stärka den svenska matförsörjningen.

Centerpartiets överväganden

Tabell 1. Anslagsförslag 2023 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Skogsstyrelsen	533 764	-1 795
1:2 Insatser för skogsbruket	594 373	88 000
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	171 348	-928
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	116 041	-868
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933	±0
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349	±0
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	67 778	±0
1:8 Statens jordbruksverk	740 665	-1 945
1:9 Bekämpning av växtskadegörare	15 000	±0
1:10 Gårdsstöd m.m.	5 637 032	±0
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	149 000	±0
1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	27 200	±0
1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	109 000	±0
1:14 Livsmedelsverket	327 670	-1 279
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	204 160	±0
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	46 913	±0
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 068 306	500 000
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 468 013	±0
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	92 330	±0
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116	±0
1:21 Åtgärder på fjällägenheter	1 529	±0
1:22 Främjande av rennäringen m.m.	125 915	±0
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	2 160 339	-6 172
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	738 664	±0
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	±0
1:26 Nedsättning av slakteriavgifter	81 837	±0
1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	21 000	±0
1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	53 000	±0
1:29 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	115 000	±0
1:30 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023-2027	2 000 000	±0
1:31 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitiken andra pelare 2023-2027	1 538 900	±0
Summa	19 373 352	575 013

Centerpartiet anser att markägare ska kompenseras ekonomiskt för inskränkningar i ägande- och brukanderätten samt att det ska finnas tillräckliga medel för att genomföra

inriktningen i skogspropositionen från 2021, som bland annat handlar om att börja tillämpa fler flexibla skyddsformer samt att gå över till formellt skydd på frivillig grund. Av denna anledning föreslås anslag 1:2 öka med 110 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor per år från och med år 2024. För att finansiera Centerpartiets satsning på stärkt äganderätt i skogen föreslås anslag 1:2 minska med 22 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 22 miljoner kronor per år 2024–2025.

Centerpartiet vill förstärka krisstödet för animalieproducerande bönder. Av denna anledning föreslås anslag 1:17 öka med 500 miljoner kronor år 2023.

Som en del av förslaget om ett livsmedelsförsörjningspaket anser Centerpartiet att ersättningen för odling av vall bör återinföras. Därför beräknas anslag 1:30 öka med 200 miljoner kronor per år 2024–2025. En annan del av det föreslagna paketet rör ett utökat investeringsstöd för jordbrukets konkurrenskraft samt etableringsstöd för unga, som Centerpartiet anser bör förstärkas. Av denna anledning beräknas anslaget öka med 150 miljoner kronor per år 2024–2025. Avslutningsvis anser Centerpartiet, inom ramen för livsmedelsförsörjningspaketet, att investeringsstödet för jordbrukets klimatanpassning bör utökas. Anslaget beräknas därför öka med 150 miljoner kronor per år 2024–2025.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Daniel Bäckström (C)

Stina Larsson (C)

Rickard Nordin (C)